

91566R

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

QUALIFY FOR THE FUTURE WORLD
KIA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

Level 3 Sāmoan, 2016

91566 Demonstrate understanding of a variety of extended written and/or visual Sāmoan texts

9.30 a.m. Wednesday 30 November 2016
Credits: Five

RESOURCE BOOKLET

Refer to this booklet to answer the questions for Sāmoan 91566.

Check that this booklet has pages 2–3 in the correct order and that none of these pages is blank.

YOU MAY KEEP THIS BOOKLET AT THE END OF THE EXAMINATION.

FIRST TEXT: Sa'olotoga o le tagata lotu

Read this text about conflict in today's world and some possible solutions. Use it to answer Question One and Question Two.

Ua lē masino le fasioti tagata i le lalolagi i nei ona po. Ua lē utuvā fo'i le tau ma sui. Ua lē moe le fili, 'auā ua tau le ao, tau le po. Aiseā ua tutupu ai nei mea? Aiseā ua nunu ai le to'au? O i fea le māfua'aga o nei to'atūgā mata'utia? O lo'u talitonuga, e māfua mai ona o le tagata lava ia. Ua fia pule ma fa'apologa isi, ua si'ituā'oi fo'i. Ua fia tau ma sui, ona masa'a ai lea o le toto 'ona o le matau'a. Ua tau le mata i le mata. Ua tau fo'i le nifo i le nifo. Ua su'e i le toto ma le pulufana, le pomu ma le ututau, le sa'olotoga o le tagata ola.

Ou te talitonu, o le sa'olotoga moni i tagata lolotu, o le sa'oloto lea i le māfaufau ma le agaga, e ala i le fa'amāgalo, o le tasi i le isi. E ala i le fealofani ma le fe'oe'oea'i. E o'o mai lea sa'olotoga i le tagata kerisiano, pe 'ā fa'atuatua moni, ma fa'atoga atu i le Atua i le tatalo e lē aunoa. O lona lua, ia sa'oloto le māfaufau ma le agaga, mai i le ita, ma le tau ma sui. E oso le ita ma le tau ma sui, ona o le tali fa'aletino lea a le tagata ola, i fa'afitāuli ma fete'ena'iga o lenei lalolagi. E lē mafai ona sa'oloto le māfaufau, pe 'ā tumau pea i le ita. E lē mafai fo'i ona sa'o le loto, pe 'ā tumau pea i le agaga tau ma sui. O lona tolu, ia sa'oloto le māfaufau ma le agaga, e ala lea i le alofa atu i le isi tagata. E maua le fiafia o le tagata foa'i, pe 'ā iai sona aogā mo lona uso mafatia. O le uiga lea o le tūlāfono fa'a'auro 'Ia e alofa atu i le Ali'i lou Atua ma lou loto 'ātoa, ma lou agaga 'ātoa, ma lou mālosi 'ātoa. Ia e alofa atu fo'i i lē lua te tuā'oi, ia pei o 'oe lava iā te 'oe.' O le sa'olotoga lea o le lotu a Iesu Keriso, lea ua tatou 'ae'ae ai nei.

Glossed vocabulary

lē masino	<i>often</i>
lē utuvā	<i>regular</i>
nunu le to'au	<i>argument</i>
to'atūgā	<i>problems</i>
si'ituā'oi	<i>taking land</i>
matau'a	<i>jealousy</i>
fe'oe'oea'i	<i>caring for each other</i>
fete'ena'iga	<i>conflict</i>
'ae'ae	<i>enjoy</i>

SECOND TEXT: O le sa'olotoga i le aganu'u

Read this text expressing perspectives on Sāmoan language and culture. Use it to answer Question Three.

O lau tu, o lau nofo, o lau savali, o lau tautala, e fa'avae i le fa'aaloalo. O le fa'aaloalo, o le 'anava lea o lo'o fusi ai mea uma i le fa'asāmoa. Fai mai upu a le tama'ita'i Sāmoa lauiloa o Doctor 'Ai'ono Fanaafi: 'O tafa'ilagi o le tōfā ma le uta fa'asāmoa, o ataata ia o le fa'aaloalo. E ui lava na te fa'asoa le 'anava o le po, 'ae tu'usa'oloto le ava i le sa'olotoga. O le sa'olotoga, o le meaalofa tō mai i le Mata'isau, mo le tagata soifua'.

O ā uiga o nei upu? E sa'oloto lou naunau ma lou 'ino'ino i mea fa'asāmoa. E sa'oloto lou pūnoua'i ma lou paiē i le aganu'u. E sa'oloto fo'i lou tinoū ma lou fa'atalalē i a tā tu. A vale tu'ulima lā ma leiloa e i tā'ua le tā aganu'u ma le fa'asāmoa, o ai e tu'ua'ia? Fai mai isi o mātua, 'auā sa lē a'oa'oina i tātou. 'Ae o lo'u talitonuga, e tu'ua'ia lava 'oe ma a'u. Aiseā? 'Auā sa e lē naunau ma 'ou 'ino'ino iai. 'Auā sa e lē pūnoua'i, ma 'ou paiē. 'Auā sa e lē tinoū, ma 'ou fa'atalalē. 'Auā sā tā manatu māmā i le tā gagana ma le tā aganu'u, e lē o se mea e tāua.

Ona moni ai lea o upu a Tupua Tamasese i se tasi o ana saunoaga 'E tau lava e le valea le tagata paiē. E tau fo'i e le poto le tagata pūnoua'i. O le tagata e lē to'aga i le fa'asāmoa, e feololo lona fefe i le aitu i lō o lona fefe i le aganu'u. 'Auā a matua a'e le tamaitiiti, ona ia iloa lea e leai ni aitu. 'Ae o le fefe i le aganu'u, e tu'u lava i le tu'ugamau o fefe. E fai loa mea o le aganu'u sola loa ina ne'i maua.' 'Ae o le fesili, o le aganu'u a ai? Tupulaga e, o le aganu'u a 'oe ma a'u. Ia 'avea le sa'olotoga i nei atunu'u, ma le tekonoosi o nei vaitau, ma 'auala e a'oa'o ātili ai le tā fa'asāmoa, ina ne'i vale tu'ulima. E sa'oloto le tā aganu'u pe e te a'oa'oina pe leai, o se sa'olotoga e tele lona tau pe 'ā fa'atinoina, e tele fo'i lona āfāina pe 'ā le fa'atinoina.

Glossed vocabulary

'anava	<i>duty</i>
tafa'ilagi o le tōfā ... fa'asāmoa	<i>Sāmoan thinking from God</i>
tō mai i le Mata'isau	<i>misused</i>
vale tu'ulima	<i>work hard</i>
pūnoua'i	

